

**NATUURONDERZOEK UITBREIDING
PASSANTENHAVEN EN AANLEGSTEIGER
KOUDEHORN**

GEMEENTE TEYLINGEN

DEFINITIEF

20 augustus 2010

075066854:A

B02044.000061

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Beschrijving plangebied	4
1.3	Voorgenomen plannen	4
1.4	Werkwijze	6
2	Beschermde soorten	7
2.1	Beschermde soorten	7
2.1.1	Vaatplanten	7
2.1.2	vogels	7
2.1.3	Zoogdieren	8
2.1.4	Amfibieën en reptielen	9
2.1.5	Vissen	10
2.1.6	Ongewervelden en insecten	10
2.2	Mogelijke gevolgen voor beschermde soorten	11
2.3	Toetsing aan de Flora- en faunawet	11
2.4	Voorkomen en beperken van schade	11
2.5	Mogelijkheden voor vrijstelling en mitigatie	12
3	Conclusies en aanbevelingen	13
3.1	Conclusies soortenbescherming	13
3.2	Aanbevelingen voor een natuurimpuls	13
Bijlage 1	Literatuur	14
Bijlage 2	Wettelijk kader	15
Bijlage 3	Ontwerp uitbreiding aanlegsteigers	24
Bijlage 4	Muizenonderzoek Zoogdierverseniging	25

HOOFDSTUK

1 Inleiding

1.1

AANLEIDING

Gemeente Teylingen heeft plannen voor de herinrichting van het eiland Koudenhoorn om de recreatiefunctie van de gemeente te versterken. Een onderdeel van deze herinrichting betreft het realiseren van een moderne en duurzame passantenhaven. Om dit te verwezenlijken wil de gemeente de haven bij de bestaande brug aan de Leede en de aanlegsteiger bij het bestaande strandje aan het Joppe uitbreiden.

Wanneer plannen worden ontwikkeld voor ruimtelijke ingrepen, dient vooraf te worden beoordeeld of er mogelijk negatieve effecten op beschermde soorten en/of beschermde natuurgebieden optreden. Er dient rekening gehouden te worden met het beleid en de wet- en regelgeving op het gebied van natuur.

Afbeelding 1.1

Plangebied uitbreiding
aanlegsteigers Koudenhoorn

Rood = uitbreiding haven bij
brug aan de Leede
Groen = uitbreiding
aanlegsteiger bij strandje aan
het Joppe

Door het bureau Bioclear is in 2009 een onderzoek uitgevoerd op het eiland Koudenhoorn. Uit dit onderzoek blijkt dat op het eiland de zwaardere beschermde soorten watervleermuis, meervleermuis, rosse vleermuis, rugstreeppad, noordse woelmuis en broedvogels met vaste verblijfplaatsen zoals ransuil en groene specht voorkomen. Dit onderzoek vormt het

vertrekpunt van voorliggende rapportage, waarvoor aanvullend onderzoek gedaan is naar broedvogels, muizen, rugstreeppad en vleermuizen.

1.2

BESCHRIJVING PLANGEBIED

Het eiland Koudenhoorn ligt in Warmond (gemeente Teylingen) tussen Leiden en watersportgebied de Kagerplassen. Koudenhoorn maakte vroeger deel uit van een polder. Momenteel is nog steeds de historische verkavelingsgrootte van deze polder te zien. Door vervening is het plassengebied De Kagerplassen ontstaan, de oudste watersportbestemming van Nederland. Het recreatie eiland Koudenhoorn speelt dan ook een belangrijke cultuurhistorische rol.

De zuidzijde van het eiland bestaat uit een bosrijk stiltegebied, dat door middel van een hek is gescheiden van de rest van het eiland. Binnen het stiltegebied lopen enkele paden voor recreanten. Op het eiland is een scoutingvereniging aanwezig en liggen aanlegsteigers, volkstuintjes, paardenweides, een strandje en een paviljoen. Met uitzondering van het bosrijke deel aan de zuidzijde en de volkstuintjes in het centrale deel bestaat het eiland grotendeels uit grasvelden en verharde paden. De oevers van het eiland bestaan grotendeels uit droge rietzones. Het eiland is bereikbaar per brug.

Foto 1.1

Recreatie eiland Koudenhoorn

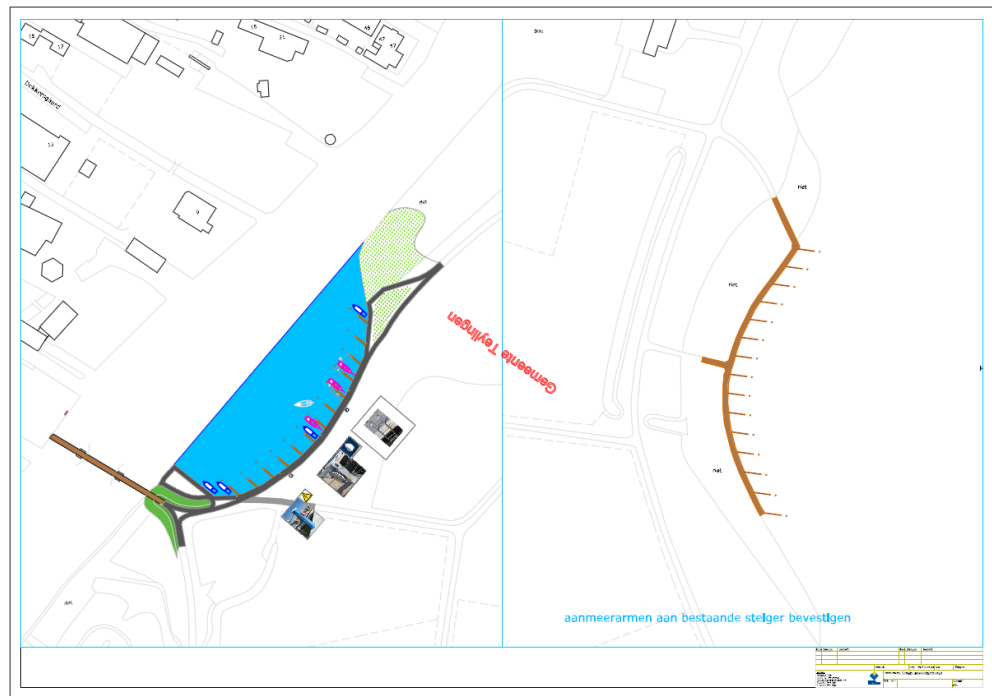
1.3

VOORGENOMEN PLANNEN

In onderstaande afbeelding is het ontwerp voor de uitbreiding van de jachthaven naast de brug aan de Leede en aanlegsteiger naast het strandje aan het Joppe afgebeeld.

Afbeelding 1.2

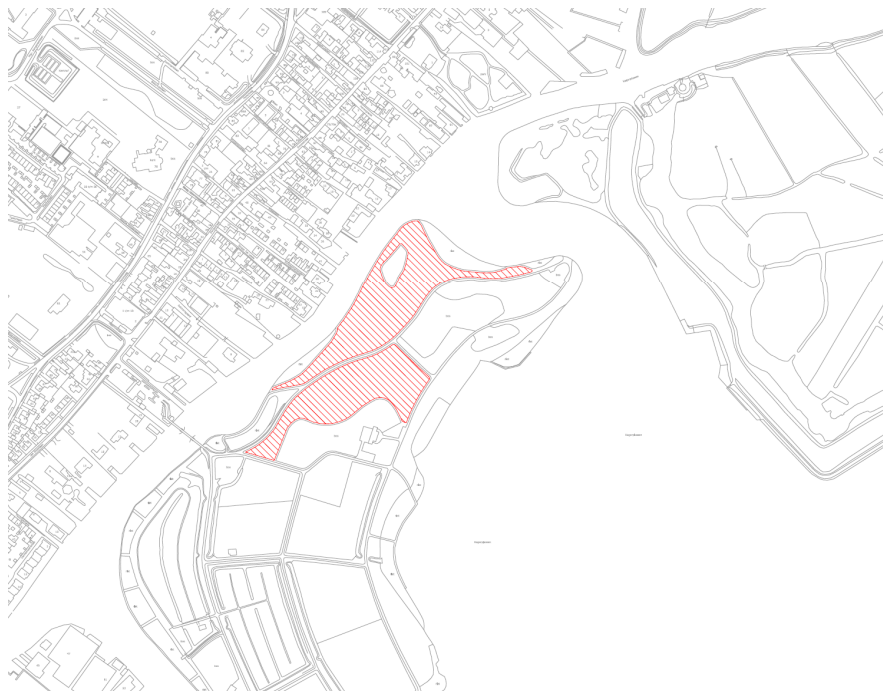
Ontwerp uitbreiding
jachthaven naast de brug aan
de Leede (links) en uitbreiding
aanlegsteiger naast het
strandje aan het Joppe (rechts)

Voor de uitbreiding van de jachthaven wordt het wateroppervlak ter plaatse vergroot en de aanwezige rietvegetatie verwijderd. Voor de uitbreiding van de aanlegsteiger wordt de een klein deel van de aanwezige rietzoom weggehaald en ergens anders geplaatst. Het huidige pad langs de rietzoom wordt verbeterd en wordt de voetgangersdoorgang. Bij beide locaties wordt laag geplaatste, op de grond schijnende, LED verlichting geplaatst. De verlichting reikt niet tot in de watergang. De vrijkomende grond wordt gebruikt om de lage delen van het eiland op te hogen. Dit is weergegeven op onderstaande afbeelding. De uitvoering van de werkzaamheden is gepland in september en oktober 2010.

Afbeelding 1.3

Ophoging eiland met
vrijkomende grond

1.4

WERKWIJZE

In het kader van het natuuronderzoek zijn een bureaustudie en vogelinventarisatie uitgevoerd door ecologen van ARCADIS Nederland B.V. (drs. J.H. Beekman en J.N. Ohm MSc.) en tevens is een muizenonderzoek en rugstreeppaddenonderzoek uitgevoerd door een ervaren veldwerker van de Zoogdiervereniging (W.G. Overman). Het vogelonderzoek bestond uit een inventarisatie op zich en gehoor op vier ochtendbezoeken en één avondbezoek tussen begin april en half juni 2010 bij geschikt weer (temperatuur >10 °C, weinig wind, droog). Het muizenonderzoek bestond uit een inventarisatie met inloopvallen op acht kansrijke locaties voor de noordse woelmuis verspreid over het eiland, waarbij drie nachten in begin mei 2010 is gevangen bij gunstig weer (gemiddelde temperaturen met af en toe een bui; voor een uitgebreidere beschrijving van de methode zie bijlage 4). Het rugstreeppaddenonderzoek bestond uit drie luisterrondes in de avond bij geschikt weer.

Na de inventarisaties zijn de effecten van de uitbreiding van aanlegsteigers getoetst aan de Flora- en faunawet. De bureaustudie heeft plaatsgevonden op basis van de beschikbare gegevens van het Natuurloket, beschikbare literatuur en verspreidingsgegevens en het eerder uitgevoerde onderzoek door Bioclear in 2009. Veldinventarisaties zijn uitgevoerd voor broedvogels, muizen en rugstreeppad.

HOOFDSTUK

2 Beschermde soorten

2.1**BESCHERMDE SOORTEN**

In onderstaande paragrafen is per soortgroep beschreven welke beschermde soorten voorkomen op de twee uitbreidingslocaties. Voor de relevante wettelijke kaders wordt verwezen naar bijlage 2.

2.1.1**VAATPLANTEN**

Uit het onderzoek van Bioclear (2009) blijkt dat op het eiland drie beschermde plantensoorten voorkomen. Het gaat om de soorten zwanebloem, gewone dotterbloem en grote kaardenbol (allen tabel 1). De soorten zijn vooral aangetroffen rond het volkstuintencomplex. Grote kaardenbol komt ook voor in de bosaanplant op het recreatieve centrale deel van het eiland. Op deze locaties vinden geen werkzaamheden plaats, waardoor negatieve effecten op deze planten uitgesloten kunnen worden.

De gewone dotterbloem is echter ook aangetroffen tussen de brug en de haven in. Het is niet uit te sluiten dat deze groeiplaats verloren gaat als gevolg van de uitbreiding van de haven.

2.1.2**VOGELS**

Tijdens de veldinventarisaties (broedseizoen 2010) is in zowel de rietkragen die verdwijnen bij de haven als bij de aanlegsteiger de kleine karekiet gehoord. In de rietkraag bij de steiger zijn bovendien de rietgors en de rietzanger gehoord. Allen zijn soorten die broeden in riet. Tijdens het broedseizoen zullen in beide rietopstanden nesten aanwezig zijn. Deze nesten worden verstoord als tijdens het broedseizoen wordt gewerkt.

In het water zijn watervogels als de meerkoet, waterhoen, wilde eend, krakeend, kuifeend, fuut, knobbelzwaan en meerdere ganzensoorten aangetroffen. In de betreffende rietkragen zijn bij de inventarisatie geen broedgevallen aangetroffen. De mogelijkheid dat in volgende broedseizoenen eenden, futen en meerkoeten wel tot broeden komen in de rietkraag bij de steiger is niet op voorhand uit te sluiten. Ook deze nesten worden verstoord als tijdens het broedseizoen wordt gewerkt.

Op de graslanden en bosschages van het eiland Koudenhorn zijn meerdere vogelsoorten aangetroffen, waarbij in de bosschages in het broedseizoen diverse nesten aanwezig zijn. Het kan echter uitgesloten worden dat deze nesten verstoord worden, omdat geen werkzaamheden plaatsvinden op de betreffende locaties.

In de directe omgeving van de haven en aanlegsteiger zijn geen jaarrond beschermde nesten aanwezig. Op het eiland is in de bosschage aan de noordkant van het eiland wel een nest van de ransuil geconstateerd. Ook is eenmalig een groene specht waargenomen, maar deze broedt zeker niet in het plangebied. Effecten op deze soorten als gevolg van de werkzaamheden aan haven en steiger kunnen worden uitgesloten.

2.1.3

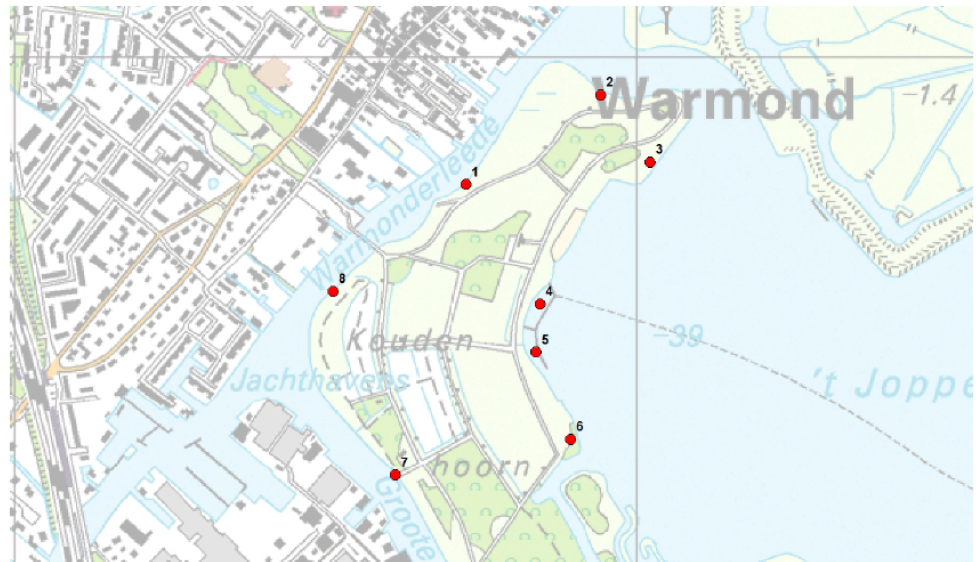
ZOOGDIEREN

In mei 2010 is aanvullend muizenonderzoek uitgevoerd op het eiland. De resultaten van het muizenonderzoek zijn te vinden in het rapport 'Natuurwaardenonderzoek eiland Koudenhoorn. Deelrapport voorjaarsonderzoek. Zoogdierverseniging, 2010', opgenomen in bijlage 4. De belangrijkste resultaten en conclusies zijn hieronder weergegeven.

Afbeelding 2.4

Overzicht van locaties waar raaien van 10 paar (= 20 inloopvallen) zijn geplaatst.

Bron: Zoogdierverseniging, 2010

Tijdens het onderzoek zijn 200 vangsten gedaan. De volgende soorten zijn aangetroffen: bosspitsmuis (131), rosse woelmuis (30), bosmuis (38). Daarnaast is wezel aangetroffen. Allen zijn tabel 1 soorten (algemeen beschermd). De noordse woelmuis (tabel 3, zwaar beschermd) is in geen van de vallen aangetroffen.

Het rietveldje dat moet verdwijnen bij de aanleg van de haven aan de Leede (westzijde Koudenhoorn) werd voorafgaand aan de inventarisatie al niet als een kansrijk biotoop voor noordse woelmuis ingeschat. Door het ontbreken van vangsten van noordse woelmuizen in de geschikter geachte locaties ten noorden en zuiden hiervan (locatie 1 en 8) kan worden geconcludeerd dat er zich in het rietveldje bij de haven geen noordse woelmuizen bevinden en dat de locatie geen vaste rust- en verblijfplaats vormt voor de soort. Aangezien de territoria van noordse woelmuizen beperkt van grootte zijn, betekent dit dat gebieden voor deze soort nooit functioneel gescheiden zijn. Het genoemde rietveldje zal dan ook geen deelfunctie voor de noordse woelmuis hebben.

In het rietveld grenzend aan de aanlegsteigers bij het strandje aan het Joppe (oostzijde

Koudenhoorn), waar aan de waterzijde uitbreiding moet gaan plaatsvinden, zijn geen noordse woelmuizen aangetroffen (matig geschikt voor de soort), maar alleen bosmuizen. Aangezien de uitbreiding van steigers aan de waterzijde van de rietkraag plaats vindt (er wordt gewerkt vanaf de waterzijde) heeft dit geen negatief effect op noordse woelmuizen, mochten ze er al aanwezig zijn (of er heen migreren als gevolg van sterke populatiegroei elders). Dit is gebleken uit vergelijkbare studies in onder andere Friesland. Zolang de rietkraag zelf niet aangetast wordt en hooguit waterriet (dus riet zonder droge bodem) verdwijnt, ontstaan er geen problemen.

Gedurende veldinventarisaties in 2010 zijn gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, meervleermuis, watervleermuis en laatvlieger foeragerend waargenomen. Vleermuizen zijn tabel 3 soorten (zwaar beschermd). Dit betreft echter nog geen volledige inventarisatie volgens de definitie van het vleermuisprotocol, hiervoor worden op het moment van dit schrijven nog veldbezoeken uitgevoerd. Er kan echter wel worden uitgesloten dat er zich verblijfplaatsen in het plangebied bevinden, vanwege het ontbreken van bomen en gebouwen. Doordat in de toekomstige inrichting alleen op de grond schijnende LED verlichting geplaatst zullen vaste vlieg- en foerageerroutes intact blijven. Negatieve effecten op vleermuizen kunnen worden uitgesloten.

Afbeelding 2.5

Waarnemingen foeragerende vleermuizen voorjaar 2010

Bron: Zoogdiervereniging, 2010

2.1.4

AMFIBIEËN EN REPTIELEN

De soorten gewone pad, middelste groene kikker en bruine kikker komen voor in de sloten bij het volkstuinencomplex en in de rietkragen rondom het eiland (Bioclear, 2009). Allen zijn tabel 1 soorten (algemeen beschermd). De rugstreeppad (tabel 3 en bijlage IV Habitatrichtlijn, zwaar beschermd) is alleen aan de oostzijde van het eiland aangetroffen in een sloot grenzend aan de dierenweide. Op deze locatie zijn ook larven aangetroffen, wat duidt op een voortplantingslocatie. Tijdens het vleermuisonderzoek in het voorjaar 2010 is onderzocht of er kooractiviteit van rugstreeppad is. De soort werd opnieuw aangetroffen in een sloot aan de oostzijde van het eiland. Het strandje dient naar verwachting als overwinteringslocatie voor de soort. Op deze locaties vinden geen werkzaamheden plaats, waardoor geen effecten optreden.

Afbeelding 2.6

Waarnemingen rugstreeppad

Groen = bemonsteringslocaties

Rood = aangetroffen

Bron: Zoogdiervereniging,
2010

Op basis van de kenmerken van het gebied en algemene verspreidingsgegevens kan gesteld worden dat op het eiland geen reptielen voorkomen.

2.1.5**VISSSEN**

Uit het onderzoek van Bioclear (2009) blijkt dat de soorten blankvoorn, baars, driedoornige en tiendoornige stekelbaars (niet beschermd) in de sloten op het eiland voorkomen. De kleine modderkruiper (tabel 2, overig beschermd) is niet aangetroffen op het eiland. Er is sprake van een erg soortenarme visfauna, naar verwachting door de matige waterkwaliteit, de dikke baggerlaag en uitbundige watervegetatie in de sloten. In de watergang de Leede kunnen diverse vissoorten voorkomen. De oever van de jachthaven is beschoeid en waterplanten ontbreken, waardoor de ecologische waarde ter plaatse beperkt is. De werkzaamheden in de watergang rond de jachthaven zijn zeer lokaal en beperkt, waardoor effecten op beschermde vissen verwaarloosbaar klein zijn.

2.1.6**ONGEWERVELDEN EN INSECTEN**

Op het eiland komen negen soorten libellen en vijftien algemene soorten dagvlinders voor, waaronder de soorten vroege glazenmaker en kleine parelmoervlinder (Bioclear, 2009). Er zijn geen beschermde soorten aanwezig op het eiland. De meeste dagvlinders komen voor rond de open en bloemrijke vegetatie van de volkstuincomplexen. Op deze locatie vinden geen werkzaamheden plaats. Het overige deel van het eiland is relatief arm aan kruidenrijke hooi- of graslanden en daardoor minder geschikt.

2.2

MOGELIJKE GEVOLGEN VOOR BESCHERMDE SOORTEN

De belangrijkste ingrepen met mogelijke gevolgen voor beschermde soorten zijn:

- Grond- en graafwerkzaamheden;
- Verwijderen rietkragen;
- Aanleg steigers;
- Ophogen terreindelen met vrijgekomen materiaal.

De mogelijke negatieve gevolgen van deze ingrepen voor beschermde soorten zijn:

- Broedvogels kunnen verstoord worden en nesten kunnen vernietigd worden wanneer werkzaamheden plaatsvinden tijdens het broedseizoen (indicatief: half maart –eind augustus).
- Bij grond- en graafwerkzaamheden kunnen algemene kleine grondgebonden zoogdieren en amfibieën en hun vaste verblijfplaatsen worden aangetast, individuele dieren kunnen hierbij omkomen. Tevens kan groeiplaats van de gewone dotterbloem bij de haven verloren gaan.
- Bij het opschonen van terreinen kunnen overwinteringsplaatsen van algemene amfibieën worden aangetast.
- Verstoring van dieren (o.a. vleermuizen) kan optreden door verstoring van mensen, machines, geluid en licht tijdens de werkzaamheden.
- Er worden geen effecten verwacht op noordse woelmuis, rugstreeppad, reptielen, vissen en ongewervelden, doordat deze niet voorkomen op de locaties waar werkzaamheden plaatsvinden.

2.3

TOETSING AAN DE FLORA- EN FAUNAWET

Beschermde soorten	Verbodsbepaling
Gewone dotterbloem	Vernielen, beschadigen en verwijderen van groeiplaats van planten (art. 8)
Alle voorkomende broedvogels	Vernietigen van nesten en verstoring van verblijfplaatsen (art. 11)
Algemene kleine zoogdieren en amfibieën	Vernietigen van holen en verstoring van verblijfplaatsen (art. 11)
Vleermuizen	Verontrusten van dieren (art. 10)

2.4

VOORKOMEN EN BEPERKEN VAN SCHADE

In onderstaand ecologisch protocol is een aantal maatregelen en uitvoeringsvoorschriften opgenomen waarmee de negatieve gevolgen voor in het wild voorkomende beschermde soorten zoveel mogelijk voorkomen kunnen worden.

- Schade aan broedvogels dient altijd voorkomen te worden. De werkzaamheden dienen minimaal buiten het broedseizoen van vogels (dus vóór half maart en na half juli) te worden gestart. Door het dagelijks betreden van de betreffende locaties kan voorkomen worden dat vogels tot broeden komen en de werkzaamheden stil gelegd moeten worden.
- Verstoring van het foerageergebied van vleermuizen kan voorkomen worden door tijdens de werkzaamheden 's nachts geen verlichting te gebruiken. Tijdens de gebruiksfase vindt geen verstoring plaats, doordat gebruik gemaakt wordt van dicht bij de grond geplaatste LED verlichting.
- Om te voorkomen dat er zich (voordat de werkzaamheden in september 2010 starten), als gevolg van een zich eventueel sterk uitbreidende populatie, noordse woelmuis gaan

vestigen in de betreffende rietlandjes, dienen deze voorafgaand aan de werkzaamheden gemaaid te worden. De aanbevolen procedure is te maaien met de maaibalk 7-10 cm boven het maaiveld, zodat de aanwezige muizen (in dit geval met name bosmuizen) worden gestimuleerd deze locaties te verruilen voor nabij gelegen geschikt leefgebied. Pas na minimaal 5 dagen na het maaien kan begonnen worden met de werkzaamheden.

- Voor de gewone dotterbloem geldt een vrijstelling. In het kader van de zorgplicht dient de plant echter met een ruime kluit uitgestoken en naar een andere geschikte locatie verplaatst te worden, indien niet om de groeiplaats heen gewerkt kan worden.
- Bij grondwerkzaamheden één kant op werken, om het voor dieren mogelijk te maken de werkzaamheden te ontvluchten.
- Het aantal werkpaden en de breedte van de paden wordt zo beperkt mogelijk gehouden, opdat zo min mogelijk holen vernield worden en dieren zo min mogelijk geschaad worden.
- Terreindelen die gehandhaafd blijven, worden zoveel mogelijk met rust gelaten.
- Vanuit de algemene zorgplicht dient tijdens de werkzaamheden continu te worden gelet op aanwezigheid van al dan niet beschermde planten en dieren. Bij aantreffen van dieren en planten moet worden voorkomen dat deze gedood of verwond c.q. onnodig aangetast (bij planten) worden. In het geval dat een ingreep toch samenvalt met de aanwezigheid van beschermde soorten, worden passende maatregelen genomen of er wordt naar een andere oplossing gezocht.

2.5

MOGELIJKHEDEN VOOR VRIJSTELLING EN MITIGATIE

Voor schade aan broedvogels is het in het geval van dit project (een ruimtelijke ontwikkeling) niet mogelijk om een ontheffing te verkrijgen. Alle schade zal moeten worden voorkomen door bovengenoemde maatregelen te treffen. Broedvogels worden in onderstaand schema dan ook niet genoemd.

Beschermden soorten	
Tabel 1: soorten met een algemene vrijstelling	Bospitsmuis, bosmuis, rosse woelmuis, wezel, gewone pad, middelste groene kikker, bruine kikker, gewone dotterbloem
Tabel 2: overige soorten met voorwaardelijke vrijstelling	-
Tabel 3/Habitatrichtlijn soort bijlage IV: streng beschermde soorten Ontheffing mits gunstige staat instandhouding soort, geen andere bevredigende oplossing en dwingende redenen van groot openbaar belang.	-

HOOFDSTUK

3

Conclusies en aanbevelingen

3.1**CONCLUSIES SOORTENBESCHERMING**

De uitbreiding van de passantenhaven en aanlegsteiger kan effect hebben op algemene kleine zoogdieren en amfibieën. Voor deze soorten (tabel 1) gelden vrijstellingen. Er worden geen effecten verwacht op beschermde plantensoorten, noordse woelmuis, rugstreeppad, reptielen, vissen en ongewervelden, doordat deze niet voorkomen op de locaties waar werkzaamheden plaatsvinden. Door naleving van het ecologisch protocol (paragraaf 2.4) kunnen negatieve gevolgen worden beperkt en voor bepaalde beschermde soorten worden voorkomen. De belangrijkste maatregelen uit het protocol zijn:

- Werkzaamheden minimaal buiten het broedseizoen van vogels (dus vóór half maart en na half juli) starten om schade aan broedende vogels te voorkomen.
- Geen gebruik maken van nachtelijke verlichting tijdens de werkzaamheden om verstoring van foeragerende vleermuizen te voorkomen.
- Voorafgaand aan de werkzaamheden de rietkragen die aangetast worden maaien met een maaibalk van 7-10 cm boven het maaiveld, zodat de aanwezige muizen uitwijken naar geschikt leefgebied in de nabije omgeving.
- Voor alle soorten geldt de algemene zorgplicht: tijdens de werkzaamheden dient continu te worden gelet op aanwezigheid van al dan niet beschermde planten en dieren. Zo nodig dienen passende maatregelen genomen te worden. De gewone dotterbloem moet in het kader van de zorgplicht verplaatst worden naar een locatie waar niet wordt gewerkt, hiervoor hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd. Dit geldt uiteraard alleen als de groeiplaats daadwerkelijk verloren gaat.

3.2**AANBEVELINGEN VOOR EEN NATUURIMPULS**

Naast de uitbreiding van de passantenhaven en de aanlegsteiger op Koudenhorn heeft gemeente Teijlingen plannen voor een gehele herinrichting van het recreatie eiland. Voor deze herinrichting zijn drie varianten ontwikkeld, waarvan de voorkeursvariant in de tweede helft van 2010 verder uitgewerkt zal worden. In alle varianten is nadrukkelijk aandacht besteed aan het bereiken van een kwaliteitsimpuls voor natuur. Er zullen onder andere terreindelen die momenteel niet geschikt zijn voor noordse woelmuis omgevormd worden naar plas-dras situaties met een riet-zegge vegetatie, waardoor de positie van de noordse woelmuis op het eiland kan versterken. Voor de herinrichting worden diverse aanvullende onderzoeken uitgevoerd naar het voorkomen van beschermde soorten op het eiland. Eind 2010 wordt voor de herinrichting een aparte natuurtoets opgesteld.

BIJLAGE 1

Literatuur

- 1 Bioclear, 2009. Natuurtoets in verband met de herinrichting van de passantenplaatsen op het eiland Koudenhoorn te Warmond.
- 2 Gemeente Teijlingen, 2009. Initiatiefvoorstel aanleg passantenhaven Wamond, het "passantenhavenproject".
- 3 KNNV, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen.
- 4 R. Lange *et al.*, 2003. Zoogdieren van West-Europa.
- 5 SOVON, 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels.
- 6 Zoogdiervereiniging, 2010. Natuurwaardenonderzoek eiland Koudenhoorn. Deelrapport voorjaarsonderzoek.

Websites:

- Natuurloket: www.natuurloket.nl
- Ministerie van LNV: www.minlnv.nl
- RAVON: www.ravon.nl
- Vlinderstichting: www.vlinderstichting.nl
- Libellennet: <http://www.libellennet.nl/index.php>
- VZZ: www.vzz.nl
- Zoogdieratlas: <http://www.zoogdieratlas.nl>
- Provincie Zuid-Holland: www.zuidholland.nl

BIJLAGE 2

Wettelijk kader

Natuurbescherming in Nederland

Het Nederlandse natuurbeleid kent twee sporen, de gebiedsbescherming en de soortenbescherming. Hieraan wordt via verschillende wetten en beleidsregels invulling gegeven, waarvan de Natuurbeschermingswet 1998 (paragraaf **Error! Reference source not found.**) De Nota Ruimte (wettelijke grondslag, het regelinstrument is de WRO) (bescherming EHS, paragraaf 0) en de Flora- en Faunawet (paragraaf 0) de belangrijkste zijn. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de verschillende beschermingsregimes.

Natuurbeschermingswet 1998 (Natura2000)

In Nederland hebben veel natuurgebieden een beschermd status onder de Natuurbeschermingswet 1998 gekregen. Daarbij kunnen twee categorieën beschermingsgebieden worden onderscheiden:

- Natura2000-gebieden.
- Beschermd natuurmonumenten.

Onder *Natura2000-gebieden* vallen de gebieden die op grond van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn aangewezen. Voor al deze gebieden gelden instandhoudingsdoelen. De essentie van het beschermingsregime voor deze gebieden is dat deze instandhoudingsdoelen niet in gevaar mogen worden gebracht. Om dit toetsbaar te maken kent de Natuurbeschermingswet 1998 voor projecten en andere handelingen die gevolgen voor soorten en habitats van de betreffende gebieden zouden kunnen hebben, een vergunningplicht. Een vergunning voor een project wordt alleen verleend wanneer zeker is dat de instandhoudingsdoelen van het gebied niet in gevaar worden gebracht. Hiervan mag alleen worden afgeweken wanneer alternatieve oplossingen voor het project ontbreken en wanneer sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang. Bovendien moet voorafgaande aan het toestaan van een afwijking zeker zijn dat alle schade gecompenseerd wordt (de zogenaamde ADC-toets: Alternatieven, Dwingende redenen van groot openbaar belang en Compenserende maatregelen). Redenen van economische aard kunnen ook gelden als dwingende reden van groot openbaar belang. Als prioritaire soorten of habitats deel uitmaken van de instandhoudingsdoelen mogen redenen van economische aard alleen gebruikt worden na toetsing door de Europese Commissie.

Naast deze Natura2000-gebieden kent de Natuurbeschermingswet ook *beschermd natuurmonumenten*. Sinds de inwerkingtreding van de (oude) Natuurbeschermingswet zijn 188 gebieden aangewezen als beschermd natuurmonument of staatsnatuurmonument. Door de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 verdwijnt het verschil tussen Beschermd en Staatsnatuurmonumenten. Deze gebieden vallen dan onder de noemer van Beschermd Natuurmonumenten.

Een deel van de Beschermd Natuurmonumenten vallen samen met Natura 2000-gebieden. Hiervoor geldt bij definitieve aanwijzing van de Natura 2000-gebieden het toetsingskader van artikel 19 van de Natuurbeschermingswet voor Natura 2000-gebieden.

Waar de gebieden niet samenvallen blijven Beschermd Natuurmonumenten in stand en vallen onder het toetsingskader van artikel 16 van de Natuurbeschermingswet, dat hieronder wordt toegelicht.

De status Beschermd natuurmonument betekent dat het zonder vergunning verboden is om handelingen te verrichten die schadelijk kunnen zijn voor dat natuurmonument. Het gaat om handelingen die significante gevolgen kunnen hebben (ook bij twijfel) voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied. Tenzij er zwaarwegende openbare belangen zijn ('dwingende reden van openbaar belang') die het verlenen van een vergunning 'noodzaken'. Bij Beschermd natuurmonumenten ontbreken de instandhoudingdoelen als toetsingskader voor mogelijke effecten, zoals bij de Natura2000-gebieden. Het aanwijzingsbesluit van een Beschermd natuurmonument bevat echter een overzicht van de te behouden natuurwaarden. Het toetsingskader en het traject tot vergunningverlening is vergelijkbaar met dat van de Natura2000-gebieden.

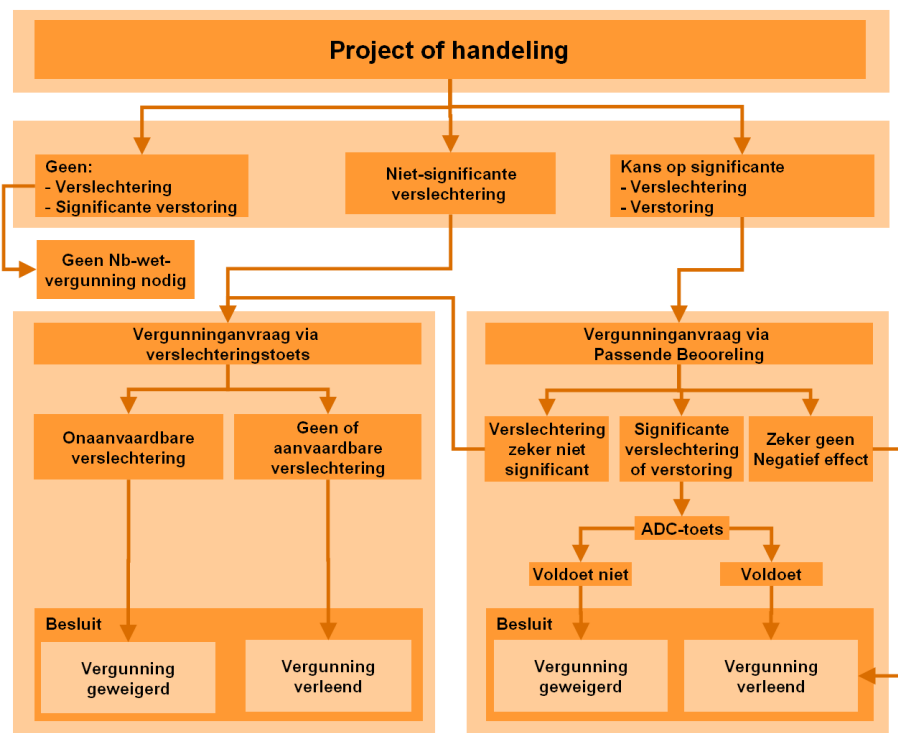
Voor handelingen buiten het beschermde natuurmonument (voor zover aangezien voor de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998) die significante effecten kunnen hebben op het gebied is het begrip 'externe werking' van toepassing (art. 65 Nbwet). Dit betekent dat de vergunningplicht ook van toepassing is op handelingen buiten een Beschermd natuurmonument die negatieve gevolgen kunnen hebben. Daarnaast is de zgn. Zorgplichtbepaling (art. 191 Natuurbeschermingswet 1998) van toepassing. Deze zorgplicht houdt o.a. in dat als een activiteit wordt ondernomen waarvan kan worden vermoed dat deze nadelig kan zijn voor de natuurwaarden van het gebied, deze activiteit niet plaats mag vinden. Ook moeten alle maatregelen worden genomen om gevolgen te voorkomen of te beperken.

Routes voor vergunningverlening

De Natuurbeschermingswet kent twee routes voor het verlenen van een vergunning. Als er sprake is of kan zijn van significante verstoring van soorten en/of significante verslechtering van de kwaliteit van habitats, moet een Passende Beoordeling uitgevoerd worden. Als er wel verslechtering van de kwaliteit van habitats op kan treden, maar deze zeker niet significant zullen zijn, kan worden volstaan met een Verslechteringstoets. Als er geen sprake is van de verslechtering van de kwaliteit van habitats en er hoogstens sprake is van niet-significante verstoring van soorten, is er geen Natuurbeschermingswetvergunning nodig. In dat geval hoeft er ook geen nader onderzoek gedaan te worden. In onderstaande figuur is het bovensteende schematisch weergegeven.

Afbeelding 2.7

Verslecheringstoets of
Passende Beoordeling?

Passende Beoordeling

Bij de Passende Beoordeling wordt gedetailleerd in kaart gebracht wat de effecten (kunnen) zijn van de activiteit op de natuurwaarden in het gebied en welke verzachtende (mitigerende) maatregelen de initiatiefnemer van plan is te nemen. Hierbij wordt rekening gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen. De significantie van de gevolgen moet met name worden beoordeeld in het licht van de specifieke milieukenmerken en omstandigheden van het gebied. Omkeerbare en tijdelijke effecten kunnen ook significant zijn.

Indien uit de passende beoordeling, waarbij ook rekening moet worden gehouden met cumulatieve effecten, de zekerheid verkregen is dat de activiteit de natuurlijke kenmerken van een gebied niet aantast (er zijn dus toch geen significante effecten) kan het Bevoegd Gezag vergunning verlenen. Hiervoor dient dan alsnog een Verslecheringstoets opgesteld te worden. Als er wel significante effecten op zullen treden, mag alleen een vergunning worden verleend als alternatieve oplossingen voor het project ontbreken én wanneer sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang. Bovendien moet voorafgaande aan het toestaan van een afwijking zeker zijn dat alle schade gecompenseerd wordt (de zogenaamde ADC-toets: Alternatieven, Dwingende redenen van groot openbaar belang en Compenserende maatregelen). Redenen van economische aard kunnen ook gelden als dwingende reden van groot openbaar belang. Als prioritaire soorten of habitats deel uitmaken van de instandhoudingsdoelen mogen redenen van economische aard alleen gebruikt worden na toetsing door de Europese Commissie.

Definitie significante effecten

Een activiteit heeft significante effecten als zij de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied in gevaar brengt. Hiervoor is geen objectieve grens; per geval zal bekeken worden of een effect significant is. Het oordeel moet gebaseerd zijn op de specifieke situatie die van

toepassing is. Hierbij moet ook cumulatieve effecten onderzocht worden (Ministerie van LNV, 2006).

Verslechteringstoets

Bij de Verslechteringstoets dient te worden nagegaan of een project, handeling of plan een kans met zich meebrengt op onaanvaardbare verslechtering van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten. Indien deze verslechtering niet optreedt (dan wel indien deze gelet op de instandhoudingsdoelstellingen aanvaardbaar is) kan een vergunning worden verleend, zo nodig onder voorwaarden of beperkingen. Indien de verslechtering in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen onaanvaardbaar is dient de vergunning te worden geweigerd. Bij de afweging of de verslechtering onaanvaardbaar is, heeft het Bevoegd Gezag een grotere beleidsvrijheid dan wanneer de vergunningaanvraag via de Passende Beoordeling verloopt. Het Bevoegd Gezag kan rekening houden met de aanwezigheid van redenen van openbaar belang, de mogelijkheid om te compenseren en andere relevante overwegingen. Ook hoeft geen rekening te worden gehouden met cumulatieve effecten.

Definitie verslechtering

Om een Verslechteringstoets te kunnen uitvoeren is het allereerst van belang een eenduidige definitie van verslechtering te hebben. In de Handreiking Natuurbeschermingswet (LNV 2005) wordt dit begrip uitgewerkt:

Verslechtering

Onder 'verslechtering' wordt de fysieke aantasting van een habitat verstaan. Hiervan is sprake als in een bepaald gebied van deze habitat, de oppervlakte afneemt of wanneer het met de specifieke structuur en functies die voor de instandhouding van de habitat op lange termijn noodzakelijk zijn, dan wel met de staat van instandhouding met de met deze habitat geassocieerde typische soorten, in dalende lijn gaat in vergelijking tot de instandhoudingsdoelstellingen.

Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

Om de natuur in Nederland weer tot een goed functionerend ecologisch netwerk te maken, wordt de EHS begrensd en aangelegd, als netwerk van bestaande en nieuwe natuur. Het wettelijk kader voor het aanwijzen (begrenzen) en beschermen van de EHS is de PKB Nota Ruimte. Het ruimtelijk beleid voor de EHS is gericht op behoud, herstel en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken van de EHS, waarbij tevens rekening wordt gehouden met de andere belangen die in het gebied aanwezig zijn. Het EHS-beschermingsregime is opgebouwd uit verschillende elementen. Dit zijn naast het 'nee, tenzij'-regime, met als sluitstuk natuurcompensatie, de maatwerkinstrumenten EHS-saldbenadering en Herbegrenzen EHS.

Definitie wezenlijke kenmerken & waarden in de Nota Ruimte (2004, p.114): "de wezenlijke kenmerken en waarden zijn de actuele en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen van het gebied. Het gaat daarbij om: De bij het gebied behorende natuurdoelen en -kwaliteit, geomorfologische en aardkundige waarden en processen, de waterhuishouding, de kwaliteit van bodem, water en lucht, rust, stilte, donkerte en openheid, de landschapsstructuur en de belevingswaarde".

'Nee, tenzij'-regime en compensatiebeginsel

Het ruimtelijke beleid voor de EHS is gericht op behoud en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden. Daarom geldt in de EHS het 'nee, tenzij'-regime. . Dat wil zeggen dat ontwikkelingen in de EHS die significante gevolgen hebben voor de kenmerken en

waarden van de EHS alleen kunnen worden toegestaan als er sprake is van een groot openbaar belang en er geen alternatieve oplossingen zijn. Indien een voorgenomen ingreep de 'nee, tenzij'-afweging met positief gevolg doorloopt kan de ingreep plaatsvinden, mits de eventuele nadelige gevolgen worden gemitigeerd en resterende schade wordt gecompenseerd. Indien een voorgenomen ingreep niet voldoet aan de voorwaarden uit het 'nee, tenzij'-regime dan kan de ingreep niet plaatsvinden.

Externe werking

In de brief van 3 december 2004 heeft de minister van LNV, mede namens de minister van VROM, besloten om in de Nota Ruimte het 'nee, tenzij'-regime op gebieden in de nabijheid van EHS te laten vervallen (TK 29 576, nr 12).

In een brief van 5 juni 2008 heeft de minister van LNV nogmaals aangegeven dat ingrepen buiten de EHS niet worden beoordeeld op hun effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden binnen de EHS (TK 29 576, nr 12). In de beantwoording van een aantal vragen van de vaste Kamercommissie voor LNV in 2008 is expliciet tot uitdrukking gebracht dat dit 'Nee-tenzij' regime niet van toepassing is op ingrepen buiten de EHS die gevolgen kunnen hebben voor de EHS zelf, de zgn. "externe effecten" (TK 29576, nr. 52). Dit betekent overigens wel, dat bij een ingreep *in* de EHS, ook rekening gehouden moet worden met indirecte effecten, zoals geluidsverstoring en stikstofdepositie naar andere delen van de EHS.

Provinciale uitwerking

De EHS wordt op provinciaal niveau uitgewerkt in streekplannen en natuurgebiedsplannen. Via dat spoor daalt de bescherming neer in bestemmingsplannen waarmee de bescherming van de EHS in de ruimtelijke ordening geregeld is. Doordat de EHS door de provincies uitgewerkt wordt, zijn er tussen de provincies verschillen tussen bescherming en afwegingskader.

Soortenbescherming

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (2003) regelt de bescherming van in het wild voorkomende planten en dieren. In de wet is onder meer bepaald dat beschermde dieren niet gedood, gevangen of verontrust mogen worden en beschermde planten niet geplukt, uitgestoken of verzameld (algemene verbodsbepalingen, artikelen 8 t/m 12). Bovendien dient iedereen voldoende zorg in acht te nemen voor alle in het wild levende planten en dieren (algemene zorgplicht, artikel 2). Daarnaast is het niet toegestaan om de directe leefomgeving van soorten, waaronder nesten en holen, te beschadigen, te vernielen of te verstoren.

In de flora- en faunawet zijn de soortbeschermingsbepalingen uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn geïmplementeerd.

De Flora- en faunawet heeft dan ook belangrijke consequenties voor ruimtelijke plannen. De interpretatie van de wet is in 2009 aangescherpt. Deze aanscherping is in onderstaande uitleg opgenomen.

ALGEMENE ZORGPLICHT

Artikel 2 Flora- en faunawet

In het kader van de Flora- en faunawetgeving geldt dat alle dieren en planten een zekere mate van bescherming genieten, omdat hun bestaan op zichzelf waardevol is, zonder te kijken welk nut de dieren en planten voor de mens kunnen hebben. Dit wordt de intrinsieke waarde genoemd. Vanuit deze intrinsieke waarde is de algemene zorgplicht als vorm van "basisbescherming" opgenomen (artikel 2). Hierin staat dat iedereen voldoende zorg in acht dient te nemen voor de in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving. Ook mag men het welzijn van dieren niet onnodig aantasten en dieren onnodig laten lijden. De

algemene zorgplicht geldt voor alle in het wild levende dier- en plantensoorten, ook voor de soorten die niet als beschermde soort aangewezen zijn onder de Flora- en faunawet.

Het is een aanvulling op de algemene verbodsbepalingen die uitsluitend betrekking hebben op beschermde soorten. Het artikel biedt de mogelijkheid om op te treden tegen ongewenste handelingen jegens beschermde dieren en planten, welke niet nadrukkelijk in één van de verbodsbepalingen zijn genoemd. Er bestaat geen wettelijke sanctie op overtreding. Wel kunnen activiteiten door de Algemene Inspectiedienst (AID) worden stilgelegd.

VERBODSBEPALINGEN

De algemene verbodsbepalingen, die handelingen die het voortbestaan van planten en diersoorten in gevaar kunnen brengen verbieden, is een belangrijk onderdeel van de Flora- en faunawet. Deze verboden zorgen ervoor dat in het wild levende soorten zoveel mogelijk met rust worden gelaten. De belangrijkste, voor ruimtelijke plannen relevante wettelijke bepalingen staan hieronder genoemd.

ALGEMENE VERBODSBEPALINGEN FLORA - EN FAUNAWET (ARTIKEL 8 T/M 12)

Artikel 8. Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te onwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11. Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12. Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

VRIJSTELLINGEN EN ONTHEFFINGEN

Bij ruimtelijke plannen, met mogelijke gevolgen voor beschermde planten en dieren, is het verplicht om vooraf te toetsen of deze kunnen leiden tot overtreding van algemene verbodsbepalingen. Wanneer dat het geval dreigt te zijn, moet onderzocht worden of er maatregelen genomen kunnen worden om dit te voorkomen of om de gevolgen voor beschermde soorten te verminderen. Onder bepaalde voorwaarden geldt een vrijstelling, wordt door het ministerie van LNV goedkeuring gegeven aan de mitigerende maatregelen, of is het mogelijk van de minister van LNV ontheffing van de algemene verbodsbepalingen te krijgen voor activiteiten op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Ten aanzien van de criteria die voor vrijstellingen en ontheffingen gelden, kunnen verschillende groepen soorten worden onderscheiden. Deze groepen worden benoemd in het "Besluit van 28 november 2000 houdende regels voor het bezit en vervoer van en de handel in beschermde dier- en plantensoorten", kortweg genoemd "Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten". Dit besluit heeft de status van een AMvB. Onderstaande heeft betrekking op vrijstellingen en ontheffingen voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Voor andere activiteiten gelden andere regels.

Tabel B

Beschermingscategorieën
AMvB artikel 75 Flora- en
faunawet

Categorie		Ontheffing of vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen
Tabel 1	Algemene soorten	Algemene vrijstelling van de verboden 8 tot en met 12, wel zorgplicht, m.u.v. artikel 10
Tabel 2	Overige soorten	Vrijstelling mogelijk, mits gebruik wordt gemaakt van een door de minister goedgekeurde gedragscode; anders ontheffing

		noodzakelijk (toetsing aan gunstige staat van instandhouding en zorgvuldig handelen). Eventueel mitigatie- en compensatieplicht. Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen. Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag, m.u.v. artikel 10
Tabel 3	Soorten van bijlage 1 van de AMvB	Voor volgens art 75 lid 6 bij AMvB aangewezen soorten geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt, ook wanneer wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen kan alleen verleend worden wanneer: - er geen andere bevredigende oplossing bestaat; - er sprake is van een bij AMvB bepaald belang. Voor deze groep is per AMvB bepaald dat een ontheffing verleend kan worden (met inachtneming van het voorgaande) bij: - dwingende reden van groot openbaar belang; - ruimtelijke ontwikkeling en inrichting (zolang er geen sprake is van benutting of gewin) van de beschermde soort; - enkele andere redenen die geen verband houden met ruimtelijke ontwikkeling, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid, voorkomen van ernstige schade; - er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort; - er zorgvuldig wordt gehandeld. Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen. Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag.
Tabel 3	Soorten op Bijlage IV Europese Habitatrichtlijn	Voor volgens art 75 lid 6 aangewezen soorten die voorkomen op bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt, ook wanneer wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen kan alleen verleend worden wanneer: - er geen andere bevredigende oplossing bestaat; - er sprake is van een bij AMvB bepaald belang. Voor deze groep is bij AMvB bepaald dat een ontheffing verleend kan worden (met inachtneming van het voorgaande) bij: - dwingende reden van groot openbaar belang Nb: voor deze groep kan er geen ontheffing worden verleend op basis van het belang "ruimtelijke ontwikkeling en inrichting". Volgens de AMvB kan dit wel, echter recente uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) laten zien dat de AMvB op dit punt een onjuiste implementatie van de Europese Habitatrichtlijn is. - enkele andere redenen die geen verband houden met ruimtelijke ontwikkeling, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid, voorkomen van ernstige schade; - er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort; - er zorgvuldig wordt gehandeld.

		Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen (LNV hanteert nu de term "Positieve Afwijzing"). Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag.
--	--	--

Vogels

Vanwege de bepalingen in de Europese Vogelrichtlijn, die overgenomen zijn in de Flora- en faunawet, geldt er voor vogels een afwijkend beschermingsregime. Uit recente uitspraken van de ABRvS blijkt dat de manier waarop in Nederland tot voor kort werd omgegaan met ontheffingen voor vogels in strijd is met de Europese Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn staat een ontheffing alleen toe wanneer:

- er geen andere bevredigende oplossing is;
- er tevens sprake is van één van de volgende belangen
 - bescherming van flora en fauna;
 - veiligheid van luchtverkeer;
 - volksgezondheid en openbare veiligheid.

Dit betekent dat voor het verstoren van broedende vogels, hun eieren of jongen slechts in uitzonderlijke gevallen ontheffing kan worden verleend voor een ruimtelijke ingreep, namelijk als voldaan is aan het bovenstaande. In de praktijk betekent dit dat voor vogels gestreefd moet worden naar het voorkomen van het overtreden van verbodsbepalingen. In veel gevallen kan overtreding van verbodsbepalingen worden voorkomen door (verstorende) werkzaamheden buiten het broedseizoen (de perioden dat het nest in gebruik is voor het broeden of grootbrengen van jongen) aan te laten vangen.

Binnen de groep van vogels zijn er soorten waarvan het nest wordt aangemerkt als een zogenaamde "vaste rust- of verblijfplaats". Dergelijke verblijfplaatsen zijn jaarrond beschermd onder artikel 11 van de algemene verbodsbepalingen, en vormen de meest streng beschermde groep. Vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels zijn aangewezen in de "aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten" (Ministerie van LNV, 2009) en bestaan uit de categorieën van vogelsoorten opgenomen in onderstaande tabel C.

Tabel C

Categorieën broedvogels

Vogels	
Categorie	Type verblijfplaatsen
Categorie 1	Vaste rust- en verblijfplaatsen; nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
Categorie 2	Nesten van koloniebroeders; nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop
Categorie 3	Honkvaste broedvogels en vogels afhankelijk van bebouwing; nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop
Categorie 4	Vogels die zelf niet in staat zijn een nest te bouwen; vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen
Categorie 5	Niet jaarrond beschermd, inventarisatie gewenst; nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Of voor het (buiten het broedseizoen) wegnemen van jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen een ontheffing noodzakelijk is, dient te worden vastgesteld met behulp van een zogenaamde omgevingscheck¹. Daarnaast is de noodzaak tot een ontheffing mede afhankelijk van de mogelijkheid tot het mitigeren (inclusief het aanbieden van vervangende nestgelegenheid) van negatieve effecten.

PLICHT OM VOORAF TE TOETSEN

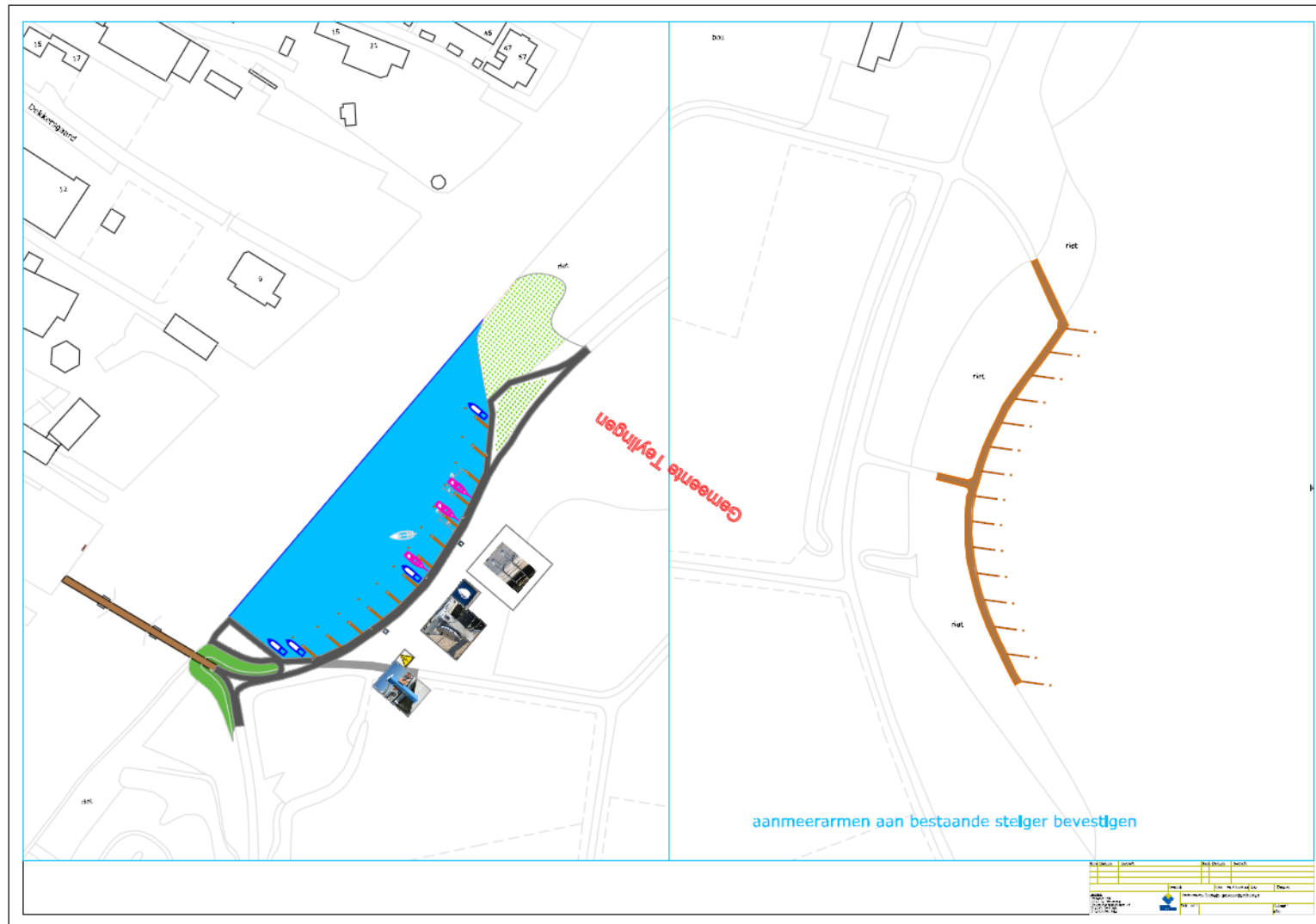
Wanneer plannen worden ontwikkeld voor ruimtelijke ingrepen of voornemens ontstaan om werkzaamheden uit te voeren, dient vooraf goed te worden beoordeeld of er mogelijke nadelige consequenties voor beschermde inheemse soorten zijn. In beginsel is daarvoor de initiatiefnemer zelf verantwoordelijk. Deze moet tijdens de uitwerking van zijn plannen of tijdens het plannen van werkzaamheden het volgende in kaart brengen:

- welke beschermde dier- en plantensoorten komen in en nabij het plangebied voor?
- heeft het realiseren van het plan of de uitvoering van geplande werkzaamheden gevolgen voor deze soorten?
- zijn deze gevolgen strijdig met de algemene verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet betreffende planten op hun groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving?
- kunnen het plan of de voorgenomen werkzaamheden zodanig aangepast worden dat dergelijke handelingen niet of in mindere mate gepleegd worden, of zodanig uitgevoerd worden dat de invloed op beschermde soorten verminderd of opgeheven wordt?
- is, om de plannen te kunnen uitvoeren of de werkzaamheden te kunnen verrichten, vrijstelling mogelijk of ontheffing (ex-artikel 75 van de Flora- en faunawet) van de verbodsbepalingen betreffende planten op de groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving vereist (tabel 3, soorten van bijlage 1, AMvB)?
- is er, op basis van een gedegen maatregelenpakket ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen, zicht op een beschikking van het ministerie waarin goedkeuring wordt gegeven voor dit maatregelenpakket (LNV hanteert nu de term “Positieve Afwijzing”, eerder werd een ontheffing afgegeven) (tabel 3, soorten van Bijlage IV Europese Habitatrichtlijn)?
- welke voorwaarden zijn verbonden aan vrijstellingen of ontheffingen en welke consequenties heeft dit voor de uitvoering van het plan?

¹ Een deskundige dient vast te stellen of er in de omgeving voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden.

BIJLAGE 3

Ontwerp uitbreiding aanlegsteigers

BIJLAGE 4

Muizenonderzoek Zoogdiervereniging